

معرفی پایان نامه: تأثیر استقرار خدمات پست مالی

در زیربنای اقتصادی کشور

استاد راهنما: دکتر حسن میرزایی اهرنجانی

نگارش: علی جنیدی جعفری

مقدمه

پدیده ارتباطات در جوامع امروزی به گونه‌ای با زندگی انسانها در آمیخته و با برداشتن فاصله‌ها آنها را به هم نزدیک کرده است که به تعبیری، گویی همه انسانها در یک دهکده جهانی زندگی می‌کنند. با عنایت به اینکه از سوی ابزار ارتباطی، به عنوان وسیله انتقال و تقریب افکار، ترویج فرهنگ، گسترش علوم و تکنولوژی و وسیله آشنا شدن با برنامه دولتها در سطح ملی و بین‌المللی است و از سوی دیگر، نوع بشر به علت حس کنجکاوی و پیوسته خواهان این است که از جریانها و رخدادهای پیرامونش آگاه شود و از دانش زمان خویش سود جوید، امروزه رشد و توسعه و تحول اجتماعی بدون داشتن ارتباطات گسترده و پویا امکان‌پذیر نیست.

پست به عنوان یک عامل پیوند دهنده انسانها و یک جریان ارتباطی مطمئن و ارزان از دیرباز در خدمت بشر بوده و همواره همگام با پیشرفتهای فنی کوشیده است تا بیش از پیش عامل پیوند خود را افزایش دهد، فواصل را از میان بردارد و سرانجام زمینه‌های توسعه و بهبود را فراهم آورد و با گسترشی که داشته است تا حدودی نقش اساسی و واقعی‌اش را به همگان بنمایاند. با توجه به اینکه پست همواره یک عامل اتحاد مردم و یک وسیله اداری و ارتباطی با خارج و یک عامل توسعه اقتصادی در زمینه‌های بازرگانی، عمرانی و بازسازی کشورها و امور مالی و دارایی و یک عامل توسعه فرهنگی

است و با توجه به اهمیت خاص و نقش عمده و رسالتی که به عهده دارد، در بسیاری از کشورها از جمله کشور ما کاملاً شناخته نشده و خدمات کافی و لازم را به مردم عرضه نمی‌کند.

پست به عنوان یک نهاد و عامل اجتماعی و یک مؤسسه دولتی در تمام کشورهای جهان بسیاری از خدمات و وظایفی را که دولتها به عنوان مسئول اداره جامعه عهده‌دار آن هستند، را در اختیار مردم قرار می‌دهد. ایجاد و توسعه خدمات مالی پست، آن چنان اهمیتی یافته است که در کشورهای پیشرفته بدون داشتن این سرویس بسیاری از کارهای بازرگانی و روابط اقتصادی مردم و دولتها مختل می‌گردد. سرویس حواله‌های پستی، چکهای پستی و پس‌انداز پستی که بیشتر جنبه بازرگانی و پولی دارند، در بسیاری از ادارات پست جهانی مرسوم و رایج است. گوناگونی روابط انسان امروز با دنیایی که در آن بسر می‌برد آن چنان وسعت و گسترش یافته که ادارات پست جهان ناگزیر خدمات پست مالی را در داخل خود دایر کرده‌اند. این خدمات در پست کشورهای مختلف جهان به گونه‌ای گسترده شده است که می‌توان به کارهایی همانند: ارسال پول، پرداخت وام، پرداخت فاکتورها، مالیاتها و عوارض مختلف، تأمین اعتبار از راه دور، ارسال یک شیء در مقابل اخذ بهای آن در مقصد، پرداخت حقوق و اجاره و کلاً اقدام به برقراری حسابهای مختلف مانند حواله‌های پستی، چکهای

پستی، حساب پس‌انداز پستی و حساب جاری اقدام کرد.

اینک که ادارات پست اغلب کشورهای جهان با استفاده از خدمات پست مالی مشکلات ارتباطی ملتها را حل می‌کنند، جامعه ما نیز چنین انتظاری را در جهت افزایش کارایی دارد. با تأمین سرمایه‌های لازم برای برنامه‌های مورد نظر این دستگاه با استفاده از درآمدهای حاصل و جذب اندوخته‌های مردم، امکان سرمایه‌گذاری در طرحهای توسعه اقتصادی و در نتیجه تقویت زیربنای اقتصادی کشور فراهم خواهد شد.

پیشینه تاریخی:

واژه پست از کلمه سانسکریت پوستاس به معنی ثابت مأخوذ شده است. این کلمه در زبان لاتین به صورت کلمه پستا به معنی به امانت گذاردن تغییر شکل یافته و به ایستگاههای نگهداری اسب یدکی برای مسافرت، اطلاق شده است و در زبان ایتالیایی نیز به صورت کلمه پستا به معنی چاپار، چاپارخانه، اداره‌ای که امور پستی را انجام می‌دهد درآمده است. به عبارت دیگر پست، مجموع وسایلی است که انسان برای مبادله نیات و تمنیات خویش فراهم آورده و تفهیم و تفهم را میان خود و جانداران دیگر میسر ساخته است. لغتنامه دهخدا پست را چنین معرفی کرده است:

«لفظ فرانسوی اداره‌ای که نامه‌ها و امانات را از جایی به جایی برد و رساند». اداره پست در زمان ساسانیان به دیوان بریدیا (دیوان بارث) به معنی نامه‌رسان اسب‌چاپاری موسوم بوده که بعداً در دوران خلفا عیناً تقلید شده است. دیوان برید در دوران چنگیز مغول و تیمور نیز با نام یام به فعالیت ادامه می‌داد تا آنکه در دوران صفویه با نام چاپاری در ایران مورد استفاده قرار گرفت.

در زمان صدارت میرزا تقی‌خان امیرکبیر در سال ۱۲۶۷ هجری قمری اداره چاپار و پست در ایران، که در زمان فتحعلیشاه قاجار با امضای قراردادی با وزیر مختار انگلستان اساس و شالوده پست جدید در ایران گذاشته شده بود، بر اساس منظمی تأسیس شد و اداره چاپارخانه رسماً به اداره پست تغییر یافت و مسؤولیت‌هایی در این زمینه برای متصدیان امر تعیین شد تا کاغذها و امانتها بدون عیب، صحیح و سالم به

دست صاحبان آنها برسد.

اکنون پست تغییر و تحول عمده‌ای را که پیرامون دو محور اصلی و اساسی دور می‌زند، در نظر دارد زیرا از یک طرف به منظور رویارویی با پست موازی سعی دارد نرخهای خود را در سطح پائینی نگهداشته و بر کیفیت خدمات خود بیفزاید و از سوی دیگر تلاش می‌کند که جدیدترین وسایل و تجهیزات انتقال پیام کتبی را وارد صحنه نماید و برای کسب بازدهی لازم در مقابل خدمات ارائه شده و به منظور بهبود بخشیدن به خدمات مورد بحث باید دست‌اندرکاران پستی در زمینه‌های گوناگون اقداماتی را به انجام رسانند.

ماهیت اصلی خدمات پستی باعث گردیده که شبکه جهانی وسیعی از ادارات پست تشکیل شود. بیشتر ادارات پست از این توسعه استفاده نموده، خدمات خود را در جهت رفاه بیشتر مردم و توسعه اقتصاد ملی گسترش دادند. این فعالیتها در سه جهت اصلی توسعه یافته است:

۱- تهیه سرویس ساده و ارزان برای انتقال پول.

۲- خدماتی که داد و ستد را آسان می‌سازد.

۳- بالا بردن پس‌انداز ملی از طریق بانک پس‌انداز پستی.

بنابر این کلمه معاملات پستی که جنبه پولی و مالی دارد، خدمات پست مالی نامیده می‌شود.

هدف و علت انتخاب موضوع

پست یکی از عوامل مهم و زیربنایی در توسعه و پیشرفت هر کشور از نظر اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است. پست با در اختیار داشتن بزرگترین شبکه حمل و نقل و بیشترین نقاط تماس از موقعیت ویژه‌ای برخوردار است و کشورها با استفاده هر چه بیشتر از این امکانات، روز بروز خدمات خود را گسترش و بهبود می‌بخشند. در کشور ما که حدود نیمی از جمعیت، در نقاط روستایی بسر می‌برند، خدمات پستی بویژه خدمات پست مالی در توسعه و آبادانی کشور نقش مهم و حیاتی دارد. بررسی اجمالی شبکه عظیم تأسیسات پستی در اقصی نقاط کشور مؤید این است که علاوه بر گسترش واحدهای پستی در سطح شهرها و روستاها و نقاط دور افتاده با ۱۱۷۹ واحد پستی رسمی و ۱۹۶۸ نمایندگی پستی که هر یک تعدادی روستا را با صندوقهای پستی تحت پوشش خود

جدول شماره ۱- آمار مربوط به سرویس حواله‌های داخله سال ۱۹۸۷

ردیف	نام کشور	جمعیت	تعداد کل ادارات	تعداد کل پست مالی	تعداد واحدهای داخله	مبلغ حواله‌های داخله (فرانک طلا)
۱	برزیل	۱۲۹۶۶۰۰۰۰	۷۴۲۸	۴۹۷۸	۲۶۴۸۰۰۰	۱۵۰۶۱۴۲۰۹
۲	شیلی	۱۱۲۷۵۴۴۰	۷۶۴	۲۶۳	۶۰۱۷۰۰	۶۲۶۷۹۰۰۰
۳	سنگاپور	۲۵۱۶۶۰۰	۱۳۴	۷۴	۴۶۱۳۰۰	۴۵۴۵۲۳۸۵
۴	پرتغال	۹۹۶۸۶۰۰	۹۵۷۱	۱۰۹۸	۲۶۲۸۵۰۰۰	۳۵۸۶۸۷۳۷
۵	فرانسه	۵۵۵۸۶۷۱۴	۱۷۳۵۷	۱۷۳۵۷	۱۳۱۰۷۶۰۰۰	۴۱۵۰۲۶۸۷۸۷۹۰
۶	فنلاند	۴۸۶۸۲۶۸	۳۶۳۲	۳۰۳۸	۸۱۵۲۴۰	۲۶۱۰۲۵۵۹۹
۷	مجارستان	۱۰۶۷۹۰۰۰	۳۲۱۴	۳۲۱۴	۵۴۴۶۷۰۰۰	۱۵۵۱۹۴۲۰۰۰۰
۸	اندونزی	۱۵۷۲۳۰۹۵	۱۲۹۸۷	۵۵۴۴	۵۸۵۲۰۰۰	۹۳۴۸۰۰۰۰۰
۹	اردن	۲۴۹۵۰۰۰	۷۳۸	۲۲	۱۱۶۷۴۴	۲۹۱۹۶۱
۱۰	مراکش	۲۰۴۱۹۵۵۵	۱۰۳۱	۳۵۸	۳۵۷۱۰۰۰	۸۳۴۶۹۸۲۸۲۱
۱۱	پاکستان	۸۸۲۲۰۰۰۰	۱۱۵۲۸	۱۱۵۲۸	۴۷۵۹۴۰۰	۲۸۲۳۶۹۲۶۲
۱۲	ترکیه	۴۷۲۷۹۰۰۰	۴۸۸۷۸	۱۵۷۸۲	۱۲۴۳۱۰۰۰	۶۶۰۹۷۸۰۰۰
۱۳	تایلند	۴۹۵۱۵۰۷۴	۴۱۶۸	۹۵۸	۸۲۹۵۰۰۰	۱۰۸۳۹۵۳۱۰۳
۱۴	ایتالیا	۵۶۹۲۹۱۰۱	۱۴۲۵۶	۱۴۱۲۶	۲۰۶۲۷۰۰۰	۹۲۵۶۴۱۷۹
۱۵	زلاندنو	۳۱۷۱۳۹۱	۱۲۷۷	۱۱۴۲	۱۹۴۴۷۹۴	۳۶۰۹۱۵۹۰۸۰

مأخذ: آمار خدمات پستی سال ۱۹۸۷ - دفتر بین‌المللی برن

پست به عنوان نقاط تماس مردم با واحدهای پستی با تعداد حدود ۴۰۰۰ نفر که رسالت تحویل وجوه مردم به نشانی آنها را دارند، پست به تنهایی از کل شبکه بانکی کشور دارای نقاط تماس بیشتری خواهد بود.

سرویس حواله‌های پستی پرداختها را آسان، جریان پول را تسریع می‌کند، پول برای اینکه نقش خود را درست ایفا کند لازم است هر چه سریعتر و مطمئن‌تر جریان یابد. سرویس چکهای پستی به مشتریان خود این امکان را می‌دهد که بدون

در می‌آورد، مردم روستانشین کشورمان را با عرضه خدمات پستی بهره‌مند می‌سازد که اگر ۲۰۹ اداره پست و ۵۱۵ دفتر و باجه شهری را در سطح شهرها مورد نظر قرار دهیم و همچنین تعداد واحدهای پستی پیش‌بینی شده در سطح کشور را در برنامه پنجساله توسعه و بهبود امور پستی که معادل ۵۰۰ واحد خواهد بود در نظر بگیریم، تعداد واحدهای فیزیکی مورد نظر برای استقرار خدمات پست مالی بالغ بر ۴۳۰۰ واحد خواهد شد و این در حالی است که در صورت محاسبه نامه‌رسانان

نقل مکان بتوانند به سرعت وجوه مورد نظر خود را پرداخت کنند و یا انتقال دهند. این سرویس جریان و انتشار پول نقد را که در نتیجه توسعه اقتصاد یک کشور خطراتی را به دنبال دارد، کاهش داده، تمام طبقات مردم می‌توانند از این حسابها بهره‌مند گردند. مضافاً اینکه می‌تواند سرمایه مهمی را در اختیار خزانه‌داری کشور بگذارد. پست در بسیاری از کشورها یک صندوق پس‌انداز پستی دایر نموده است. علاوه بر بانک‌های تجاری که در شهرهای کوچک و بزرگ خدماتی را ارائه می‌کنند شبکه عظیم پستی خلاء موجود در ارائه خدمات را می‌تواند پر کند. بدین ترتیب این حساب علاوه بر اینکه در دسترس توده عظیم روستائینان کشور خواهد بود در نقاط شهری نیز به عنوان بازوی سیستم بانکی کشور می‌تواند علاوه بر جمع‌آوری ذخیره‌ها، پرداخت قبوض مختلف را میسر

سازد، بدین ترتیب علاوه بر اینکه رفت و آمد مردم را به حداقل کاهش می‌دهد وجوه جمع‌آوری شده را می‌تواند به مصرف سرمایه‌گذاریهای عمده برساند. جدول شماره یک فعالیت سرویسهای فوق را روشن می‌کند.

جدول شماره سه سهم پس‌انداز پست نسبت به کل پس‌اندازها را نشان می‌دهد. مشاهده می‌شود که بانک پس‌انداز در نیجریه کمترین سهم (۱/۱۵ درصد) و تانزانیا بیشترین سهم (۱۹ درصد) نسبت به کل پس‌اندازها را دارد. این سهم بطور متوسط نسبت کل پس‌اندازها در کشورهای در حال توسعه ۷/۲۵٪ و در مورد کشورهای توسعه یافته مورد مطالعه بطور متوسط ۱۶٪ است.

کشور	درصد	کشور	درصد
ژاپن	۲۱/۷۰	کنیا	۷/۰۰
تانزانیا	۱۹/۰۰	هند	۶/۷۷
بنین	۱۶/۵۰	مراکش	۵/۰۰
بلژیک	۱۵/۹۳	مالزی	۴/۷۰
انگلستان	۱۴/۴۰	موریس	۴/۲۶
هلند	۱۴/۱۳	گابن	۴/۰۰
فرانسه	۱۳/۶۴	بنگلادش	۳/۰۰
تونس	۱۰/۵۲	پاکستان	۱/۵۰
ساحل عاج	۹/۱۳	نیجریه	۱/۱۵
سريلانكا	۹/۰۰		

جدول شماره ۳ - نسبت سهم پس‌انداز پست به کل پس‌اندازها

ردیف	نام کشور	تعداد مراکز اصلی حسابهای جاری	مبالغ متوسط معاملات هر حساب
۱	الجزایر	۱	۱۱۲۰
۲	بنین	۱	-
۳	فنلاند	۷	۱۲۰۲۴/۶۶
۴	گابن	۱	۲۹۸
۵	اندونزی	۲۶	-
۶	ژاپن	۲۸	۴۷۳/۶
۷	نیجر	۱	۰
۸	اسپان	۶۰	۱۶۹
۹	فرانسه	۱۹	۱۳۱۳
۱۰	مالی	۱	۱
۱۱	مراکش	۱	۱

جدول شماره ۲ - تعداد مراکز اصلی حساب جاری و مبلغ متوسط معاملات هر حساب (مبالغ به فرانک طلا)

اهمیت موضوع

احتیاج به برقراری ارتباط و مبادله که با شدت هر چه بیشتر برای انسانها و سازمانها احساس می‌شود، امروزه یکی از مسائل جدی زمان ما را مطرح می‌سازد. در عصر حاضر و در تمام کشورها قسمت اعظم روابط میان مقامات مرکزی و مقامات محلی نواحی مختلف کشور توسط پست تأمین می‌شود تا مقامات مزبور، گزارشهای مربوط و دستورات لازم را با یکدیگر مبادله کنند. در همین راستا تلاشی که سازمانها و

ادارات دولتی به قصد نوسازی کشور در مناطقی که فاقد امکاناتی چون راه، معدن، بهداشت عمومی، کشاورزی و ... هستند انجام می دهد ضرورت اشتغال به کار کارکنان زیادی در آن مناطق را ایجاب می کند. بنابراین ایجاد ارتباط مکاتباتی، مالی و سازمانی این مؤسسات با مقامات مسؤول در استانها و مرکز وسیله ای خواهد بود برای اثبات گسترش اینگونه خدمات عمومی و توسعه اقتصادی. شایان ذکر است وظیفه اصلی ارتباط پستی ایجاد برقراری رابطه در جامعه است. دنیای امروز جهان اطلاعات، انتقال و سرعت بخشیدن به انتقال اطلاعات در سطح ملی و بین المللی است.

از آنجا که پست یکی از وسایل ارتباطی است، دستورها و گزارشها باید از این طریق بین واحدهای مختلف سازمانها که از لحاظ جغرافیایی پراکنده هستند، توزیع شود، لذا پست می تواند در برقراری ارتباطات تسریع نموده و اخذ تصمیم را آسان سازد زیرا ارتباطات را می توان عمل انتقال مبانی اخذ تصمیم از یک عضو سازمان به عضو دیگر تعریف کرد. آشکار است که سازمان بدون ارتباطات، مفهومی ندارد و امکان تحت تأثیر قرار دادن رفتار افراد میسر نخواهد بود؛ برای اینکه فردی از سازمان توانایی اخذ تصمیم بخصوصی را داشته باشد، ضروری است که اطلاعات لازم برای اخذ تصمیم مناسب به او منتقل شود و او نیز متقابلاً بتواند تصمیمات را برای افرادی که رفتارشان باید تحت تأثیر قرار گیرد منتقل کند. پست به عنوان یک وسیله ارتباطی با توجه به گستردگی شبکه خود در سطح کشور به راحتی می تواند تا دور افتاده ترین نقاط مملکت رسوخ کند. در صورتی که اگر بخواهیم همین عمل را توسط یکی دیگر از وسایل ارتباطی مانند تلفن، رادیو و تلویزیون انجام دهیم، استفاده از سرمایه زیادی را ایجاب می نماید. لکن به علت خاصیت شبکه ای بودن پست و اینکه قادر است یک پیام را در سطح جهان به میلیونها نفر برساند می توان اذعان کرد که از شعاع عمل و قدرت قویتری برخوردار است.

در عین حال که پست یک خدمت عمومی است، بسیاری از جنبه های مؤسسات بازرگانی و صنعتی را نیز داراست. بنابر این ضرورت دارد به عنوان یک عامل توسعه اقتصادی خود را با سطح کلی اقتصاد ملی انطباق دهد و حتی لازم است که

پیشاپیش توسعه اقتصادی گام بردارد. به علاوه پست نه تنها انتقال افکار را میسر می سازد بلکه قسمت عمده ای از کالاها را به صورت بسته ها و امانات به اقصی نقاط کشور و جهان انتقال می دهد. هر مؤسسه صنعتی یا بازرگانی با مشتریان و مؤسسات طرف معامله از طریق پست در تماس است؛ یعنی برآوردها، سفارشات، صورت حسابها، چکها، قطعات یدکی و کالاهای مختلف را توسط پست ارسال می کند.

از طرفی برای افزایش کارآیی در پست ضروری است که فعالیت آن در بخشهای مختلف اقتصادی کشور افزایش یابد زیرا بر اساس آمار سال ۱۳۶۸ متجاوز از ۲۰۰ میلیون مرسوله پستی توسط پست جابجا شده در حالی که بررسیهای انجام شده مؤید چندین میلیون مرسوله بالقوه در سطح کشور است. یک واقعیت نشان می دهد که هر قدر سطح اقتصاد بالاتر رود ترافیک پستی هم افزایش می یابد. جدول شماره چهار این واقعیت را نشان می دهد.

ضرورت ایجاد پست مالی

پست به عنوان یک عامل زیربنایی و به منزله نیروی محرکه اقتصاد هر کشور تلقی می شود و از طریق سرویسهای مالی است که پست می تواند نقش خود را در توسعه اقتصادی کشور به منصفه ظهور برساند و در نتیجه می تواند متناسب با فعالیتش در افزایش سطح درآمد ملی مؤثر باشد. هر کدام از سرویسهای مالی به نوبه خود نقش مهمی را در اقتصاد و گردش پول ایفا می کنند. مطابق آنچه گفته شد و علل زیر باید به ایجاد سرویس پست مالی مبادرت ورزید.

الف - به استناد بند سوم ماده یک قانون امور پستی و بند چهارم ماده ۳۶ همین قانون سرویس حواله های پستی یکی از انواع خدمات پستی است.

ب - به استناد مواد ۳۲ و ۳۳ قانون امور پستی پول، ارز، اسناد و اوراق بهادار چه از طرف اشخاص حقیقی و حقوقی خصوصاً بانک ملی قبول و به تمام نقاط کشور ارسال می گردد.

ج - معاونت امور زیربنایی سازمان برنامه و بودجه، ایجاد سرویس مالی برای عموم بویژه روستاییان و نقاط محروم کشور به منظور ارائه خدمت و جذب اندوخته های راکد و در

جدول شماره ۴ - جدول تولید ناخالص داخلی و ترافیک پستی به واحد پول هر کشور (ارقام به میلیون ریال)

ردیف	نام کشور	سال ۱۹۸۲		سال ۱۹۸۳		سال ۱۹۸۴		سال ۱۹۸۵		سال ۱۹۸۶	
		تولید ناخالص داخلی	ترافیک پستی	تولید ناخالص داخلی	ترافیک پستی	تولید ناخالص داخلی	ترافیک پستی	تولید ناخالص داخلی	ترافیک پستی	تولید ناخالص داخلی	ترافیک پستی
۱	آلمان	۱۵۹۷/۹	۱۰۳۰۰	۱۶۷۴/۸	۱۴۶۰۰	۱۷۵۵/۸	۱۴۷۰۰	۱۸۳۱/۹	۱۴۶۰۰	۱۹۳۷	۱۵۳۰۰
۲	آمریکا	۳۰۰۰/۵	-	۳۱۴۸/۸	-	۳۳۵۵/۹	۱۳۰۵۵۸	۳۷۲۴/۸	۱۳۹۱۷۷	۳۹۷۰/۵	۱۴۶۵۰۸
۳	انگلستان	۲۷۷/۱۶	-	۳۰۲/۰۲	-	۳۲۱/۴۵	۱۳۱۳۴	۳۵۳/۷۲	۱۳۰۳۵	۳۷۷/۴۶	۱۴۶۴۶
۴	بلژیک	۳۵۲۶	۲۷۵۷	۳۶۵۹	۲۹۱۰	۳۹۷۹	۲۹۵۹	۴۲۱۵	۲۹۳۲	۴۲۲۵	۲۹۹۳
۵	ژاپن	۲۶۹۶۲۶	-	۲۸۰۲۵۷	۱۶۳۸۲	۲۹۷۹۴۸	-	۳۱۶۱۱۵	۱۷۳۳۶	۳۳۰۱۱۵	۱۸۳۰۶
۶	فرانسه	۲۸۰۸/۳	۱۵۰۰۰	۳۱۶۴/۸	۱۶۸۶۳	۳۶۲۶	۱۷۸۹۷	۴۰۰۶/۵	۱۸۵۱۰	۴۳۰۶۱/۹	۱۸۶۰۰
۷	ایران	۶۹۲۶	۲۱۵	۷۰۳۱/۱	۲۵۴/۸	۸۱۰۰	۲۶۴	۹۱۸۵/۱	۳۰۸/۹	۹۱۷۹/۹	۳۴۷

ماخذ: کتاب سال ۱۳۸۸ و امار اتحادیه پستی جهانی سال ۸۱ - ۱۳۸۲

جامعه مورد بررسی شرکت پست جمهوری اسلامی ایران

در این پژوهش سعی شده است نمونه‌ای از یک جمعیت بزرگ بر اساس نمونه‌گیری تصادفی مورد مطالعه قرار گیرد، جمعیت مورد مطالعه عبارت است از تعداد کنندگان ۹ ماهه اول سال ۱۳۶۸ برای صدور حواله‌های پستی به ۷۴ واحد مورد بهره‌برداری این سرویس که به تعداد ۴۴۱ پرسشنامه بر مبنای نمونه‌گیری تصادفی برای آنها ارسال گردید. ضمناً به عنوان مکمل پرسشنامه با کارشناسان سیستم بانکی و شبکه پستی مصاحبه بعمل آمده است.

تجزیه و تحلیل اطلاعات بدست آمده

از تعداد ۴۴۱ پرسشنامه ارسال شده ۳۸۰ پرسشنامه رسیده، دسته‌بندی و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. هدف تعدادی از سؤالات پرسشنامه این بود که آیا استفاده از سرویس حواله‌های پستی مؤثر بوده و نظام پرداخت مورد عمل و در نتیجه استقرار این خدمات می‌تواند باعث تسهیل و تسریع انتقال و جابجایی وجوه گردد؟ نتایج حاصل از پرسشها مؤید این است که به ترتیب ۹۵، ۹۱/۰۵ و ۹۳/۹۵ درصد استفاده کنندگان از حواله‌های پستی اظهار نموده‌اند که

نتیجه انجام سرمایه‌گذاریهای منطقه‌ای از کل اندوخته‌های مزبور را مفید دانسته و بر سودآوری آن تأکید نموده است.

د - از نظر روابط بین‌المللی و سیاست خارجی، پست ایران سالهاست که در کنگره‌ها و مجامع بین‌المللی مورد سؤال قرار گرفته که چرا باید با توجه به موقعیت اقتصادی خود سرویس پست مالی دایر نکند در حالی که بیشتر کشورهای جهان اعم از پیشرفته و در حال توسعه بیش از یک قرن است که دارای خدمات مختلف پست مالی هستند.

فرضیه‌های تحقیق

- ۱- استقرار واحدهای پست مالی موجب تسهیل انتقال وجوه می‌شود.
- ۲- استقرار واحدهای پست مالی موجب سرعت انتقال وجوه می‌گردد.
- ۳- استقرار واحدهای پست مالی موجب کاهش حجم نقدینگی و جذب پس‌اندازهای سرگردان در جامعه بویژه روستاها می‌گردد.
- ۴- استقرار واحدهای پست مالی می‌تواند باعث شکوفایی اقتصاد و عامل مؤثری در جذب روستاییان به فعالیت در روستا گردد و موجبات استقبال روستاییان و رونق اقتصادی روستاها و در نتیجه کشور را فراهم کند.

سرویس یاد شده موجب تسهیل و تسریع انتقال و جابجایی وجوه می‌گردد در حالی که پاسخگویانی که مخالف این نظر را داشتند به ترتیب ۴/۷۴، ۷/۶۳ و ۵ درصد آنان بوده ضمن اینکه ۱/۲۶، ۱/۳۲ و ۱/۰۵ درصد از آنها نظری اظهار نکرده‌اند. (فرضیه اول و دوم تأیید می‌شود).

نتایج حاکی از آن است که ۹۲/۶۳ درصد پاسخگویان معتقد به توسعه و استقرار سرویسهای حواله و چکهای پستی بوده و معتقدند این سرویسها می‌تواند باعث رونق اقتصادی کشور گردد همچنین به ترتیب ۸۸/۱۶ و ۸۸/۴۲ درصد پاسخگویان اعتقاد دارند که استقرار حساب پس‌انداز پستی می‌تواند در شهرها و روستاها باعث جذب وجوه نقدی مردم شود و در روستاهایی که مردم امکان نگاهداری پول خود را ندارند این اقدام امکان‌پذیر است در این راستا نتایج مصاحبه با دست‌اندرکاران سیستم بانکی نیز مؤید این نظر است.

در صورتی که حجم پول کشور را که برابر آخرین آمار منتشر شده در سال ۶۵ معادل ۵۸۱۱ میلیارد ریال ثابت فرض کرده و اسکناس و مسکوک در دست اشخاص که معادل ۴۵/۵ درصد مبلغ فوق است ملاحظه می‌شود که مبلغ قابل توجهی از حجم پول یعنی معادل ۲۶۴۴ میلیارد ریال خارج از شبکه بانکی است که با احتساب جمعیت روستایی ۴۵/۲٪ یعنی معادل بیست و دو میلیون بر اساس آمار سال ۶۵ و با در نظر گرفتن درآمد سرانه در صورتی که پست موفق شود معادل ۱۵/۵ درصد از حجم نقدینگی در دست مردم را که بالغ بر ۴۰۰ میلیارد ریال باشد از این طریق جذب خواهد کرد که علاوه بر تقویت بنیه مالی دولت باعث کاهش نقدینگی در دست مردم شده، در سطح تورم نیز تأثیر خواهد گذاشت. (فرضیه سوم و چهارم تأیید می‌شود).

بانک پس‌انداز پستی

تأسیس بانکها و مؤسسات مالی به منظور اعطای اعتبار و تسهیل و بکار انداختن پس‌اندازهای خصوصی در امور تولیدی ضرورت دارد بدین جهت در راستای کمک به طبقات مولد مستلزم توسعه بانکهای بازرگانی و تأسیس بانکهای پس‌انداز بویژه در مناطق روستایی ضروری به نظر می‌رسد که این وظیفه را بانک پس‌انداز پستی بخوبی می‌تواند ایفا کند.

اصولاً یکی از خدمات متداول پست مالی در کشورهای جهان و در حال توسعه بانک پس‌انداز پستی است که علاوه بر تأمین رفاه مردم پس‌اندازهای راکد و کوچک را جهت سرمایه‌گذاری در طرحهای عمرانی کشور جمع‌آوری می‌کند. صندوق پس‌انداز پست همانند سایر کشورها، سرمایه کوچکی را به سوی خود می‌کشاند که در غیر این صورت بدون حاصل می‌ماند و جوهری که از این طریق بدست می‌آید وسیله‌ای برای سرمایه‌گذاری عمده خواهد بود و این در حالی است که تنها شبکه ارتباط پستی قادر است در دورترین نقاط ضمن ایجاد تسهیلات مالی، جایگزین شبکه بانکی شده و به عنوان مکمل بانکها وظایف مالی را به نحو مطلوب انجام دهد.

تأسیس بانک پس‌انداز پستی همراه با فعالیت بانک کشاورزی به منظور تکمیل این فعالیت در روستاها عامل مؤثری در تقویت تشکیل سرمایه و کمک مالی به کشاورزان کوچک محسوب می‌شود. (در کشور ما به دلیل مکانیزه نبودن کشاورزی، بیکاری پنهان در مزارع فراوان است). علاوه بر آن غالب روستاییان به دلیل کمبود درآمد به شهرها مهاجرت می‌کنند و در شهرها غالباً به مشاغل کاذب که جنبه بیکاری پنهان دارد روی می‌آورند، می‌توان با تدارک سرمایه حاصل از پس‌انداز پستی در امر مکانیزاسیون کشاورزی، ایجاد صنایع روستایی و تکمیل ظرفیت آن دسته از کارخانجاتی که در محدوده مذکور فعالیت دارند، روستاییان را به فعالیت در روستا به طریق مذکور و افزایش تولید که در نتیجه باعث افزایش درآمد سرانه و ملی می‌گردد مشغول نمود.

از طرفی اگر هدف تولید اقتصادی را افزایش درآمد سرانه و بالا بردن سطح اشتغال در نظر بگیریم این موضوع با سرمایه‌گذاری از طریق پس‌اندازها کارساز خواهد بود. از سوی دیگر بالا بردن سطح زندگی و تأمین رفاه مادی مردم مستلزم ازدیاد میزان تولید است که از این طریق تا حدی قابل تأمین است و با اشتغال در واحدهای تولیدی اشتغال‌زا و آن قسمت از واحدهای پست مالی که به استخدام جدید نیاز دارد علاوه بر مقابله با بیکاری در بهبود وضع اجتماعی و توسعه اقتصادی نیز مؤثر است.